

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

ВАСИНЬОВА НАДІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 378.014.6 – 043.86 (477.61) «1970/2016» (043.3)

РОЗВИТОК ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ
ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ В УКРАЇНІ
(ОСТАННЯ ЧВЕРТЬ XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ)

13.00.06 – теорія і методика управління освітою
01 – Освіта / Педагогіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Старобільськ – 2019

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ), Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Хриков Євген Миколайович,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», завідувач кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Алфімов Валентин Миколайович,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (м. Сєвєродонецьк), професор кафедри педагогіки;

кандидат педагогічних наук, професор
Мармаза Олександра Іванівна,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, завідувач кафедри наукових основ управління і психології.

Захист відбудеться 27 березня 2019 року о 11.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 у Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» за адресою: Луганська обл., м. Сєвєродонецьк, вул. Лисичанська, 1, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» за адресою: 92703, Луганська обл., м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1.

Автореферат розіслано 26 лютого 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. В. Мордовцева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розбудова національної системи освіти в умовах становлення України як самостійної незалежної держави з урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів XXI століття вимагає критичного осмислення досягнутого й зосередження зусиль та ресурсів на вирішенні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток освітньої галузі та не дають можливості забезпечити нову якість освіти. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки до однієї з цих проблем належить неефективність управління закладами освіти.

Ефективне функціонування закладів вищої освіти залежить від перегляду теоретико-методологічних засад управління з метою вдосконалення організаційної структури, упровадження реальної стратегії розвитку освітнього закладу та створення ефективної моделі його управління.

Досліджуваний період (остання чверть XX – початок XXI ст.) – це час, коли відбулося відокремлення теорії управління закладів вищої освіти від інших складників теорії управління освітою, сформувалися її певні особливості та тенденції розвитку. Від їх з'ясування залежить не тільки розуміння історичного розвитку управлінської теорії, а й визначення напрямів подальшого розвитку теорії управління ЗВО та її вплив на модернізацію вищої освіти.

Аналіз наукових джерел переконливо засвідчує, що в досвіді управління закладами вищої освіти є чимало негативних явищ. Усе це зберігається традиційне управління ЗВО, присутні стереотипи й застарілі установки управлінського мислення. Зазначене перебуває в суперечності з реальністю та перешкоджає розвитку теорії управління ВНЗ (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 року № 308 – заклади вищої освіти).

Виникає протиріччя між потребою у створенні цілісної історії розвитку теорії управління ЗВО в Україні та недостатнім рівнем вивченості зазначеної проблеми (відсутністю наукових робіт, у яких аналізується понятійно-термінологічний апарат, закони, закономірності, принципи, правила, концепції теорії управління ЗВО, що свідчить про низький рівень розвитку науки управління).

Отже, особливо актуальним є вивчення історії розвитку теорії управління ВНЗ в Україні останньої чверті XX – початку XXI ст., яке спрямовано на виявлення тенденцій розвитку, збереження кращих здобутків вітчизняної педагогіки, вирішення наявних суперечностей та актуальних на сьогодні завдань управління закладами вищої освіти.

У досліджуваній період питання управлінської діяльності в освіті та різні аспекти теоретико-методологічних засад управління закладами вищої освіти розглядали: В. Алфімов, І. Анненкова, В. Бегей, Є. Березняк, А. Бондар, В. Бондар, Т. Борова, Ю. Васильєва, О. Галус, М. Данилевський, Л. Даниленко, В. Демчук, Д. Демідов, Т. Десятов, В. Дубровін, А. Димитрієв, Г. Єльнікова, О. Коберник, О. Кузьміна, Н. Коломінський, Л. Коробович, В. Маслов, О. Мармаза, А. Орлов, Н. Острроверхова, В. Пікельна, А. Прокопенко, Т. Рабченко, А. Прокопенко, Т. Сорочан, В. Сухомлинський, Б. Тевлін, А. Харківська, Є. Хриков, М. Черпінський, П. Яременко, П. Ясінець та ін.

Дослідження розвитку теорії й методології управління в галузі вищої освіти, обґрунтування закономірностей, принципів, функцій, методів управління здійснили: О. Адаменко, Т. Боголіб, А. Бондар, В. Бондар, О. Виноградов, І. Головнюва, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, М. Клименюк, В. Кричевський, Т. Лукіна, В. Маслов, В. Панасюк, О. Співаковський, Є. Хриков, О. Шпак, Л. Ярошенко та ін.

У різні періоди розвитку теорії управління науковці визначали основні шляхи підвищення ефективності управління ЗВО (Г. Бачинський, Ю. Беляєв, К. Бутовченко), розглядали інноваційну систему управління ЗВО (А. Васильєв, Н. Добровольська, В. Гриценко, О. Кириченко, Б. Камінський, С. Ніколаєнко, С. Савченко, Ю. Якимюк), виявляли характерні риси стратегій розвитку різних університетів (О. Кравченко), запропонували систему оцінювання управлінської діяльності керівників ЗВО, зокрема ректора (М. Загірняк), та напрями вдосконалення організаційної структури управління (В. Дейнеко, Н. Яловега).

У контексті дослідження вагоме значення мають праці вчених, де розглянуто проблему управління якістю освіти в закладах вищої освіти: О. Андрух, Б. Дьяченко, Н. Івко, О. Калініна, С. Мудра, О. Птахіна, В. Радченко, О. Радіонов, В. Ульянова; маркетинговою діяльністю у виші Т. Борова, Ю. Бобало, О. Іванов, З. Рябова, Н. Яловега.

Розкриттю історико-педагогічних проблем управління ЗВО сприяють дослідження провідних науковців (О. Адаменко, Л. Білий, М. Донченко, Г. Кловак, Н. Нижник, О. Савченко, Т. Теловата, Н. Терентьєва, О. Ткаченко).

Оскільки різні аспекти управлінської діяльності ЗВО в Україні фокусують увагу значної кількості вчених, педагогів, управлінців, їхні роботи створюють певну теоретико-методологічну базу дослідження. Але аналіз виявив незначну кількість наукових праць, присвячених проблемі розвитку понятійно-термінологічного апарату теорії та практики управління.

Крім того, проблему управління ЗВО в Україні почали активно

розробляти тільки в 90-ті роки XX ст., а комплексні дослідження проблеми створення цілісної історії розвитку теорії управління вищими в Україні не проводилися та залишаються на сьогодні не вирішеними.

Актуальність, теоретична і практична значущість указаної проблеми, її недостатня розробленість зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **«Розвиток теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття)».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Тему затверджено рішенням Вченої ради Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 6 від 02.11.2011 р.) й узгоджено рішенням Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 1 від 31.01.2012 р.).

Об'єкт дослідження: теорія управління вищими навчальними закладами.

Предмет дослідження: розвиток теорії управління вищими навчальними закладами в Україні в історії вітчизняної педагогіки останньої чверті XX – початку XXI століття.

Мета дослідження: з'ясувати особливості й тенденції розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті XX – початку XXI століття.

Об'єкт, предмет і мета дослідження зумовили постановку таких **завдань:**

1. Визначити методологічні підходи до аналізу розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття).
2. Обґрунтувати джерельну базу дослідження розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні зазначеного періоду.
3. Окреслити понятійно-категоріальний апарат дослідження, визначити сутність і структуру основного поняття «теорія управління вищими навчальними закладами».
4. Визначити та обґрунтувати критерії оцінки й аналізу розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття).
5. Виявити передумови розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні.
6. Розробити методику проведення періодизації та визначити етапи розвитку вітчизняної теорії управління вищими навчальними

зкладами в Україні останньої чверті XX – початку XXI століття.

7. Здійснити змістовний аналіз розвитку теорії управління вищими навчальними закладами (остання чверть XX – початок XXI століття).

Хронологічні межі дослідження охоплюють останню чверть XX – початок XXI століття. Обраний період репрезентує останні роки існування радянської теорії управління та період незалежності Української держави. *Нижня межа (остання чверть XX ст.)* хронологічних рамок дослідження зумовлена тим, що в умовах панівної на той час авторитарної парадигми управління вітчизняна теорія управління освітою починає оформлюватись у самостійну галузь педагогічного знання, активно розвивається теорія внутрішньошкільного управління й з'являються спроби систематизації та теоретичного обґрунтування управлінського досвіду. *Верхня межа (початок XX ст.)* збігається з початком нового століття, утвердженням нової парадигми управління освітою та відображає сучасний стан розвитку теорії управління вищими навчальними закладами. Зміни в суспільно-політичному житті цього часу, а саме: демократизація та гуманізація освітнього простору, стають поштовхом для формування нової системи вищої освіти та теорії управління.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: основні положення діалектики та теорії пізнання; системний підхід як спосіб вивчення цілісних педагогічних процесів і явищ (В. Афанасьєв, В. Блауберг, О. Кустовська, П. Фролов, Ю. Черняк) та парадигмальний підхід (Т. Кун); сукупність законів та закономірностей педагогічної науки (Є. Хриков); загальні положення теорії управління соціальними організаціями (В. Афанасьєв, П. Друкер, Г. Щокін), загальні положення теорії освітнього менеджменту та управління освітніми системами (В. Алфімов, М. Анжієвський, В. Бондар, В. Бегей, Є. Березняк, Г. Єльнікова, Ю. Конаржевський, В. Лазарев, В. Луначек, О. Мармаза, В. Пікельна, М. Поташник, Т. Сорочан, Є. Хриков, М. Черпінський); положення нормативних документів: Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження: **теоретичні методи включали:** аналіз наукової літератури, нормативних документів з питань управління вищими навчальними закладами – з метою виявлення основних напрямів дослідження та написання тексту дисертації; *понятійно-термінологічний аналіз* – для з'ясування сутності та структури ключового поняття «теорія управління вищими навчальними закладами»; *метод періодизації* – для визначення етапів розвитку теорії управління

вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті XX – початку XXI ст.; *метод контент-аналізу* розділів підручників – для визначення кількісних показників уживання управлінських понять з подальшим установленням зв'язків між змістом текстів підручників та тематик публікацій для з'ясування стану розвитку теорії управління в різні історичні етапи; **емпіричні методи:** *експертні оцінки (метод ранжування)* – для визначення критеріїв та показників аналізу й оцінки розвитку теорії управління вищими навчальними закладами; *таблично-графічні методи* – для відображення отриманих результатів; *метод узагальнення* дав змогу систематизувати й узагальнити погляди вітчизняних науковців на аналізовану проблему, а також зробити висновки дослідження.

Джерельна база дослідження. У процесі наукового пошуку використано нормативні та законодавчі акти, які регулювали систему освіти в державі та забезпечували нормативно-правове поле управління освітою; філософську, історико-педагогічну, навчально-методичну літературу; монографії, дисертації, автореферати, навчальні посібники, інтернет-ресурси; матеріали наукових конференцій, збірники наукових праць; періодичні видання другої половини XX – початку XXI ст. («Вища школа», «Вища освіта регіону», «Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації», «Педагогіка і психологія», «Освіта і управління»).

У процесі наукового пошуку використано матеріали з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (м. Київ), наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка (м. Харків), Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Горького, наукової бібліотеки ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка».

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

уперше на основі цілісного аналізу розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті XX – початку XXI століття систематизовано особливості уявлень науковців 1976 – 2016 рр. про сутність теорії управління ВНЗ і визначено місце цих наукових напрацювань в історичному розвитку теорії управління ВНЗ, окреслено сутність, структурні компоненти основного поняття дослідження «теорія управління вищими навчальними закладами», обґрунтовано критерії та показники для аналізу й оцінки розвитку теорії управління ВНЗ означеного періоду та визначено передумови її розвитку; *удосконалено* методiku побудови періодизації досліджуваного явища, виокремлено етапи, особливості та загальні тенденції розвитку теорії управління ВНЗ; *уточнено* сутність ключових понять дослідження «теорія», «управління», «теорія управління», «розвиток»; внутрішні та зовнішні чинники, які зумовлюють розвиток теорії управління ВНЗ в

Україні досліджуваного періоду; *дістали подальшого розвитку* наукові уявлення про тенденції й розвиток теорії управління ВНЗ в Україні.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає в отриманні науково-методичних матеріалів з управління закладами вищої освіти, які можуть використовуватись в управлінській роботі керівників закладів освіти з метою модернізації й ефективного впливу на управління ЗВО в різних регіонах України; фактичний матеріал результатів дослідження буде корисним при укладанні підручників, словників, методичних рекомендацій з теорії й практики управління ЗВО; науково-теоретичний матеріал та висновки можуть бути застосовані в процесі викладання відповідних курсів для магістрів спеціальності «Управління навчальними закладами», спецсемініарів у ЗВО та в системі підвищення управлінської й професійної компетентності керівників ВНЗ (підготовки та перепідготовки управлінських кадрів); розробленими критеріями аналізу й оцінки розвитку теорії управління ВНЗ в Україні можна послуговуватися для вивчення інших етапів розвитку науки; теоретичні положення, а також зроблені узагальнення можуть бути основою для подальших локальних і глобальних наукових розвідок у галузі теорії й практики управління закладами вищої освіти та стати підставою для визначення напрямів досліджень цієї проблеми.

Апробація та впровадження результатів. Основні положення, отримані результати дослідження доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Проблеми емпіричних досліджень у психології та гуманітарних науках» (Київ, 2016); «Pedagogy and Psychology in an era of increasing flom of information – 2017» (Будапешт, 2017), «Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у ХХІ ст.» (Львів, 2018); *всеукраїнських* – «Трансформація національної системи вищої освіти України в умовах зовнішніх викликів» (Старобільськ, 2016); *регіональних* – «Створення системи управління якістю адміністративних, соціальних та освітніх послуг: теорія та практика» (Луганськ, 2013), «Теорія та практика управлінської діяльності в умовах соціокультурних трансформацій» (Старобільськ, 2016).

Публікації. Результати та основні положення дисертаційної роботи висвітлено в 10 одноосібних публікаціях, з них – 5 статей у наукових фахових виданнях України, одна публікація – у зарубіжному періодичному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (487 найменувань), 11 додатків (надруковано

окремим томом). Загальний обсяг роботи 464 сторінок. Додатки розміщені на 191 сторінці. Робота містить 8 рисунків і 22 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми та доцільність проведення дослідження; визначено його об'єкт, предмет, мету, завдання, теоретико-методологічну основу та методи; обґрунтовано наукову новизну і практичне значення роботи.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади дослідження розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття)»** – викладено теоретико-методологічні основи роботи; обґрунтовано методологічні підходи та методи дослідження проблеми розвитку теорії управління ВНЗ в Україні означеного періоду; окреслено понятійно-категоріальний апарат дисертаційної праці; уточнено сутність і зміст базових понять «управління», «розвиток», «теорія управління» та визначено ключове, узагальнювальне поняття «теорія управління вищими навчальними закладами»; обґрунтовано критерії для аналізу й оцінки розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті XX – початку XXI ст.

При дослідженні процесів розвитку теорії управління ВНЗ ми спираємося на цілісну структуру методологічного знання, яка складається з чотирьох рівнів – філософського, загальнонаукового, конкретно-наукового та рівня конкретного дослідження (див. табл. 1).

Таблиця 1

Методологічні засади дослідження проблеми розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття)

Рівні методології	Методологічні засади
1. Філософський рівень	– головні положення діалектики; – теорія пізнання
2. Загальнонауковий рівень	– системний підхід; – парадигмальний підхід
3. Конкретно-науковий рівень	– сукупність законів та закономірностей розвитку педагогічної науки: закони та закономірності, що визначають методологічні засади педагогіки; закони та закономірності, які визначають процеси всередині науки; закони та закономірності, які характеризують зв'язки педагогічної науки із зовнішніми чинниками
4. Рівень конкретного дослідження	– аналіз наукової літератури, нормативних документів; – методи несуцільного дослідження; – метод головного масиву; – монографічний метод;

	<ul style="list-style-type: none"> – вибірковий метод; – метод понятійно-термінологічного аналізу; – контент-аналіз, експертні оцінки (ранжування); – метод періодизації; – методи узагальнення й систематизації інформації
--	--

Описані рівні та сукупність застосованих методологічних підходів пов'язані між собою й становлять певну схему наукової проблеми, що дозволило реалізувати мету та завдання дослідження розвитку теорії управління ВНЗ в Україні.

Розглянуті методологічні підходи та теоретичні засади дозволяють виокремити принципи дослідження: об'єктивності й етичності, принцип поєднання цілісного та аспектного підходів до аналізу розвитку теорії управління ВНЗ, принцип руху в ході аналізу від опису до пояснення, а від нього – до визначення тенденцій розвитку теорії управління ВНЗ в Україні.

Аналітичний огляд джерел, використаних під час дослідження зазначеної проблеми, дозволив їх систематизувати та розподілити на три групи. До першої групи видань ми віднесли філософські праці, роботи з проблем методології та історії педагогіки, аналіз яких дав змогу обґрунтувати методологію нашого дослідження. Друга група джерел – розвідки, присвячені загальним питанням розвитку педагогічної науки та різним аспектам розвитку теорії управління освітніми установами. Третя – це першоджерела, автентичні матеріали – статті, дисертації, автореферати, підручники, навчальні посібники, покажчики, надруковані та захищені вітчизняними авторами в аналізований період. На різних етапах пошуку та опрацювання джерел ми використовували методи суцільного й несуцільного дослідження, монографічний і метод головного масиву. Критеріями для формування вибірки груп джерел було: тематика, зміст, вид, час і місце видання. Сукупність аналізованої джерелознавчої бази представлено в табл. 2.

Таблиця 2

**Кількість автентичних джерел (першоджерел),
проаналізованих у ході дослідження**

Вид документа	Роки			Разом
	1976 – 1980-ті рр.	1990-ті рр.	2001 – 2016 рр.	
Статті	38	142	415	595
Книги та монографії	39	49	110	198
Дисертації та автореферати	13	46	299	358
Разом	90	237	824	1151

В основу методики вивчення наукової продукції покладено ідею багатогранного, всебічного аналізу предмета дослідження. Ретельно опрацьовувались конкретні види джерел: було проаналізовано затверджені

теми й захищені кандидатські та докторські дисертації зі спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою, проведено контент-аналіз тематик розділів окремих посібників, тезауруси, зміст джерел з управління навчальними закладами. Отримані результати зіставлялися та оцінювалися за періодами для обґрунтування передумов розвитку теорії управління вищими навчальними закладами, тенденцій та визначення періодизації. Як видно з рис. 1, з кожним періодом загальна кількість джерел інтенсивно зростає.

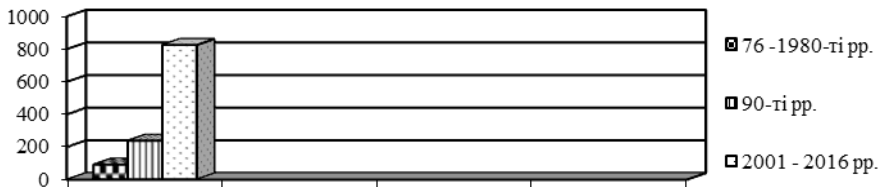

Рис. 1. Динаміка за періодами кількості автентичних джерел, проаналізованих у ході дослідження

Найбільша кількість видань, у яких порушено питання управління закладами вищої освіти, припадає на період з 2001 до 2016 року.

Аналіз усього масиву джерельної бази дозволив установити, що теорія управління ВНЗ в Україні розвивалася за схемою: 76 – 80-ті рр. – одиничні роботи з теорії управління ВНЗ; 90-ті рр. – локальні дослідження теорії управління ВНЗ; 2001 – 2016-ті рр. характеризуються наявністю праць, зокрема колективних, присвячених великим підсистемам управлінської діяльності закладів вищої освіти.

На підставі аналізу дефініцій і сутності понять «розвиток», «теорія», «управління», «теорія управління», запропонованих Д. Горобцем, О. Мармазою, С. Майбородою, В. Пікельною, Є. Хриковим, Г. Чорним, Г. Щокіним, визначено ключові проблеми понятійно-категоріального апарату дослідження: існування значної кількості необґрунтованих визначень одного й того самого терміна, полісемія управлінської термінології або взагалі її відсутність.

Понятійно-термінологічний аналіз змісту визначень поняття «теорія управління» різних авторів, систематизація елементів дозволили отримати нове тлумачення сутності цього поняття, під яким ми розуміємо сукупність наукових знань про принципи, методи та методологію здійснення управлінської діяльності, що дозволяє дати пояснення

управлінським явищем і на основі реалізації управлінських функцій спрямовує діяльність закладу (організації).

Поняття «теорія управління вищими навчальними закладами» ми визначаємо як систему наукових знань про принципи й методи, закони й закономірності, наукові підходи, що спрямовують діяльність закладу на вирішення практичних завдань, оптимізацію управлінської діяльності та впливають на динаміку розвитку закладів вищої освіти. На підставі цілісного аналізу було обґрунтовано структуру теорії управління вищими навчальними закладами, яка визначається сукупністю основних компонентів цієї теорії та зв'язками між ними: мета, зміст, функції і методи управління, наукові підходи, принципи, закони й закономірності управління.

Для аналізу й оцінки розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті XX – початку XXI ст. було розроблено систему критеріїв. Визначення комплексу критеріїв здійснювалося у два етапи: на першому етапі складено перелік уже науково обґрунтованих критеріїв О. Адаменко, А. Димитрієвим, В. Курилом, Є. Хриковим, О. Шевченко з проблем розвитку освіти, педагогічної думки і теорії та проведено їхній структурний аналіз. На другому – шляхом опитування експертів з цього переліку уточнено найбільш суттєві ознаки розвитку теорії управління. З урахуванням структурного аналізу вже науково обґрунтованих критеріїв і думок експертів ми розробили систему критеріїв аналізу й оцінки розвитку теорії управління ВНЗ в Україні означеного періоду: спрямованість досліджень теорії управління ВНЗ; якісний склад науковців (носіїв, генераторів) з проблем управління ВНЗ; кількість наукових праць з теорії управління ВНЗ та форм відображення отриманої в результаті дослідження наукової інформації; інституційне оформлення наукової галузі; методологічні засади дослідження; форми організації пошуків, досліджень розвитку теорії управління ВНЗ. Для кожного з визначених критеріїв було відібрано відповідні параметри (показники), які є основою для аналізу рівня розвитку теорії управління вищими навчальними закладами.

Відповідно до визначених критеріїв схарактеризовано високий, середній, низький рівні розвитку теорії управління вищими навчальними закладами означеного періоду: 76 – 80-ті рр. XX ст. – низький рівень розвитку теорії управління ВНЗ; 90-ті рр. XX ст. – за всіма критеріями спостерігається поступовий перехід з низького рівня розвитку теорії управління ВНЗ до середнього, а починаючи з 2001 року, – до високого.

У другому розділі – **«Етапи та особливості розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття)»** – визначено передумови та чинники

розвитку теорії управління ВНЗ; обґрунтовано методику періодизації розвитку теорії управління ВНЗ; спираючись на систему критеріїв, проведено змістовний аналіз розвитку теорії управління ВНЗ.

На основі проведення історико-педагогічного аналізу наукових робіт 50 – 60-х рр. XX ст. з'ясовано передумови та головні чинники розвитку теорії управління ВНЗ в Україні останньої чверті XX – початку XXI ст.: становлення та розвиток системи вищої освіти в Україні; розвиток «школознавства» («школоведення»); вплив західної теорії менеджменту.

У розділі висвітлено особливості розуміння науковцями поняття «періодизація», систематизовано функції, визначено сутність, процедуру та структуровано методику періодизації розвитку теорії управління ВНЗ.

Процес побудови періодизації полягає в реалізації певних етапів та застосуванні системи прийомів цього методу: *перший* – визначення сутності об'єкта періодизації та обґрунтування верхньої та нижньої меж дослідження 1976 – 2016 рр., які охоплюють останні роки існування радянської теорії управління та період незалежності Української держави. Аналіз цього періоду дозволив виявити особливості, тенденції розвитку теорії управління ВНЗ та простежити процес її трансформації до нашого часу; *другий* – визначення методологічних засад періодизації; *третій* – формування джерельної бази проведення періодизації, де важливим завданням є систематизація, узагальнення зібраної інформації. Тут ми спирались на положення методів вибіркового та основного масиву формування джерельної бази, які в процесі періодизації виконували функцію його прийомів; *четвертий* – на підставі понятійно-термінологічного аналізу уточнено зміст поняття «теорія управління» та визначено поняття «теорія управління вищими навчальними закладами»; *п'ятий* – обґрунтування критеріїв аналізу й оцінки розвитку теорії управління ВНЗ останньої чверті XX – початку XXI ст. в Україні; *шостий* – збирання інформації, що дозволяє простежити, оцінити розвиток теорії управління ВНЗ; використано наукометричний аналіз назв публікацій і дисертацій 1976 – 2016 рр. Результатом цього етапу є формування таблиць, що містять інформацію про спрямованість та кількісні показники наукових робіт з проблематики; *сьомий* – аналіз, синтез, систематизація та узагальнення зібраної в таблицях інформації. Проведено укрупнення сформованих таблиць, позбавлення їх від другорядної інформації та менш вагомих параметрів; *восьмий* – аналітичний етап періодизації передбачав порівняння узагальненої в таблицях інформації, що допомогло простежити зміни в усіх критеріях, виявити певні тенденції, виокремити етапи розвитку теорії управління ВНЗ та їхню атрибуцію; *дев'ятий* – на підсумковому етапі перевірено обґрунтованість періодизації під час змістовного аналізу наукових робіт.

Проведений аналіз дозволяє зазначити, що з 1976 р. до 1990 р. переважають роботи з дослідження питань внутрішньошкільного управління (школознавства). Інтерес учених до проблематики вищої освіти, зокрема аспектів управління закладами вищої освіти, поступово починає зростати з 1991 р. (див. рис. 2).

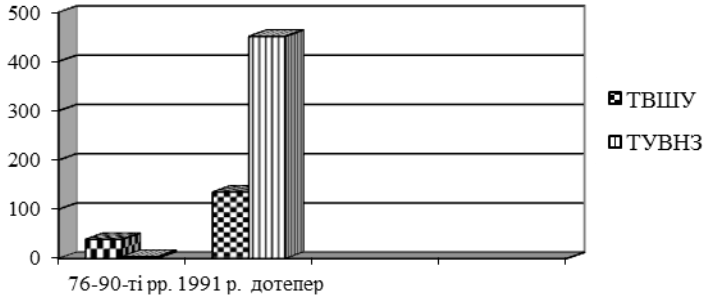

Рис. 2. Динаміка за періодами кількості автентичних джерел (першоджерел), проаналізованих у ході дослідження

Здійснена періодизація дозволила виокремити три етапи: 76 – 80-ті рр. XX ст.; 90-ті рр. XX ст.; заключний етап – 2001 – 2016 рр. XXI ст.

Головною підставою для виокремлення етапів була спрямованість наукових досліджень з розвитку теорії управління ВНЗ. Це дозволяє назвати 76 – 80-ті рр. XX ст. етапом розвитку теорії внутрішньошкільного управління та зародження теоретико-методологічних засад управління ВНЗ; 90-ті рр. XX ст. – етапом переходу від теорії внутрішньошкільного управління до теорії освітнього менеджменту; 2001 – 2016 рр. XXI ст. – етапом систематизації й узагальнення теоретико-методологічних засад управління ВНЗ в Україні та початком формування теорії управління всіма типами освітніх установ.

У розділі здійснено змістовний аналіз розвитку теорії управління вищими навчальними закладами, який дозволив підтвердити обґрунтованість запропонованої періодизації цього явища та визначити його особливості в Україні (остання чверть XX – початок XXI ст.).

З'ясовано, що в 76 – 80-х рр. XX ст. зберігалась практика жорсткого централізованого управління, авторитарного прийняття управлінських рішень, без широкого обговорення громадськістю.

Але аналіз джерел дає підстави вважати цей час етапом зародження теоретико-методологічних засад управління закладами вищої освіти. У цей період працювали такі вчені, як М. Анжівський, В. Бондар, С. Вінник, О. Гончар, Ю. Табаков, Г. Єльнікова та ін., які своїми науковими напрацюваннями забезпечували теоретичне обґрунтування та практичне

функціонування управління школою. Їхні роботи стали поштовхом до зародження теорії управління вищими навчальними закладами в Україні.

90-ті рр. XX ст. розглянуто як етап становлення, активного пошуку та накопичення знань з теорії управління вищими навчальними закладами. У цей час відбувається розробка теоретичних засад управління відповідно до теорії менеджменту. Було обґрунтовано понятійну систему теорії управління ВНЗ, уточнено функції управління, розроблено проблеми підвищення якості освіти, використання педагогічної діагностики в процесі управління, упровадження освітніх інновацій. До особливостей цього етапу віднесено переорієнтацію теорії управління в Україні на світові тенденції розвитку менеджменту, формування управлінської теорії «створення умов» (Є. Хриков).

На розвиток теорії управління ВНЗ у 2001 – 2016 рр. значний вплив здійснило запровадження освітньо-кваліфікаційного рівня магістр за спеціальністю «Управління навчальним закладом» (2001 р.) та наукової спеціальності 13.00.06 – «Теорія і методика управління освітою» (2005 р.), за якою проводяться захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук. Це зумовило формування інфраструктури наукової спеціальності, появу наукових шкіл, підрозділів, спеціалізованих учених рад, наукових часописів, процедур визначення, затвердження, фінансування тем індивідуальних та колективних досліджень, проведення наукових конференцій.

Наслідком цих процесів стало стрімке збільшення кількості досліджень, спрямованих на обґрунтування теоретико-методологічних засад управління, інновацій, стратегічного управління. Починає зростати кількість не лише індивідуальних наукових праць з теорії управління ВНЗ, а й колективних досліджень. Склад учених здебільшого становлять науково-педагогічні працівники та керівники ВНЗ. Особливістю цього етапу стало те, що паралельно реалізуються два процеси: обґрунтування численних аспектів управління ВНЗ та формування теорії управління всіма типами освітніх установ. Саме таке співвідношення цих процесів прискорює розвиток і теорії управління ВНЗ, і цілісної теорії управління освітою. Така ситуація відповідає об'єктивній тенденції розвитку світової науки – диференціації та інтеграції наукового знання.

У дисертації визначено загальні тенденції розвитку теорії управління вищими навчальними закладами: розширення дослідницької тематики, збільшення кількості досліджень та науковців з проблематики, формування наукової інфраструктури, посилення зв'язку зі світовою наукою, демократизація теорії управління.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено цілісний аналіз розвитку теорії управління ВНЗ в Україні останньої чверті XX – початку XXI століття. Результати проведеного дослідження засвідчили успішність розв’язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання певних висновків.

1. У дисертації визначено цілісну чотирирівневу методологію дослідження проблеми розвитку теорії управління ВНЗ в Україні (остання чверть XX – початок XXI ст.): філософський рівень (теорія пізнання, основні положення діалектики); загальнонауковий рівень (системний та парадигмальний підходи); конкретно-науковий рівень (сукупність законів та закономірностей педагогічної науки); рівень конкретного дослідження (методика й техніка дослідження, які забезпечили одержання достовірних і об’єктивних фактів та їх первинну обробку: відбір джерел, дослідження джерельної бази, проведення періодизації, кількісного та змістовного аналізів розвитку теорії управління вищими навчальними закладами).

2. Особливістю теорії управління ВНЗ в Україні останньої чверті XX – початку XXI століття є те, що вона є складним і багатофакторним явищем. Це зумовило необхідність використання міждисциплінарного методичного інструментарію дослідження.

Реконструкцію історичного розвитку предмета дослідження останньої чверті XX – початку XXI ст. в Україні здійснено на основі аналізу публікацій, показників, монографій, авторефератів, дисертацій, у яких філософи, педагоги, управлінці в аналізований період висвітлювали результати своїх досліджень, зокрема різних аспектів управління освітніми закладами. Здійснення пошуку, систематизації та всебічного аналізу значного масиву документів, у яких висвітлено питання становлення й розвитку теорії управління ВНЗ, реалізовано за допомогою суцільного, монографічного, вибіркового методів, методу основного масиву, кількісних та якісних стратегій.

Застосування своєрідного алгоритму та методів дослідження дозволило визначити об’єктивні кількісні й якісні характеристики розвитку теорії управління ВНЗ в Україні в той чи той період часу та одержати достовірний емпіричний матеріал.

3. Окреслено понятійно-категоріальний апарат дослідження проблеми розвитку теорії управління ВНЗ, уточнено сутність і зміст понять «теорія», «управління», «розвиток» та «теорія управління». Понятійно-термінологічний аналіз змісту визначень «теорія управління» різних авторів, систематизація елементів, особливості ЗВО дозволили отримати нове розуміння сутності поняття «теорія управління» та визначити поняття «теорія управління вищими навчальними закладами» як систему наукових знань про принципи і методи, закони і закономірності,

наукові підходи, що спрямовують діяльність закладу на вирішення практичних завдань, оптимізацію управлінської діяльності та впливають на динаміку розвитку закладу освіти.

4. Визначено критерії аналізу й оцінки розвитку теорії управління ВНЗ в Україні останньої чверті XX – початку XXI ст. Аналіз науково обґрунтованих критеріїв, узагальнення різних підходів до їх визначення й опора на думку експертів дало змогу розробити систему критеріїв та показників для аналізу й оцінки розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті XX – початку XXI ст., а саме: спрямованість досліджень теорії управління ВНЗ; якісний склад науковців (носіїв, генераторів) з проблем управління ВНЗ; кількість наукових праць із теорії управління ВНЗ та форма відображення отриманої в результаті дослідження наукової інформації; інституційне оформлення наукової галузі; методологічні засади дослідження теорії управління ВНЗ; форми організації пошуків, досліджень розвитку теорії управління ВНЗ.

Для кожного з визначених критеріїв було відібрано відповідні параметри (показники), які є основою для аналізу рівня розвитку теорії управління ВНЗ. Усього за шістьма критеріями визначено 25 показників.

Відповідно до визначених критеріїв і показників схарактеризовано високий, середній, низький рівні оцінки розвитку теорії управління ВНЗ в Україні зазначеного періоду та їх обґрунтовано.

5. Проведений історико-педагогічний аналіз дозволив визначити передумови розвитку теорії управління ВНЗ, які зробили істотний внесок у формування теоретико-методологічних засад управління: процес становлення та розвитку системи вищої освіти в Україні; розвиток «школознавства» («школоведення»); вплив західної теорії менеджменту.

6. У дисертації обґрунтовано методику проведення періодизації історії розвитку теорії управління вищими навчальними закладами. Сутність методики полягала в реалізації певних етапів періодизації та застосуванні вибіркового методу формування джерельної бази, методу основного масиву, аналізу, синтезу, узагальнення й систематизації.

На основі цього було виокремлено три якісно відмінні етапи: 76 – 80-ті рр. – початковий етап розвитку теорії управління ВНЗ, який характеризується переважним розвитком школознавства та появою робіт з управління ВНЗ (радянський період); 90-ті рр. – етап становлення, активного пошуку та розвитку теорії управління ВНЗ в Україні (перехідний пострадянський період, етап становлення й розвитку незалежної України); 2001 – 2016 рр. – етап інтенсивного розвитку теорії управління ВНЗ, який характеризується систематизацією та узагальненням накопиченої інформації, посилення зв'язку з теорією менеджменту, формуванням загальної теорії управління всіма типами освітніх установ.

7. Проведений змістовний аналіз розвитку теорії управління ВНЗ в Україні (остання чверть XX – початок XXI ст.) дозволив підтвердити обґрунтованість запропонованої періодизації досліджуваного явища.

Але в ході аналізу було з'ясовано, що межі цих етапів є дещо умовними. Наприкінці 80-х років вийшли наукові праці, які можна віднести до наступного етапу, у 90-х роках з'явилися роботи з управління ВНЗ, характерні для етапу освітнього менеджменту, а початок XXI ст. позначився появою досліджень, характерних для перехідного етапу розвитку теорії управління вищими навчальними закладами.

У 76 – 80-х рр. проблема теорії управління ВНЗ перебувала поза увагою науковців. Ці роки представлено переважно описовими працями. Більшість публікацій було присвячено управлінню школою й діяльності вчителів і керівників шкіл, а в управлінській практиці переважали методи прямого впливу на вчителів. У 90-х роках починається безпосередній розвиток теорії управління ВНЗ. Порівняно з 76 – 80-ми рр. тематика досліджень у 90-ті рр. розширюється та спрямовується на вивчення окремих аспектів управління закладами вищої освіти. Збільшується кількість досліджень і публікацій теоретичного характеру, але це було пов'язано переважно з кількісним, а не якісним розвитком теорії управління ВНЗ, яка ще не сформувалася як цілісна наукова теорія.

2001 – 2016 рр. стали етапом формування цілісної теорії управління ВНЗ, яка включає розробку більшості аспектів управління вищими навчальними закладами.

На першому та другому етапах виявляється тенденція формування теорії управління ВНЗ в тісній єдності з теорією управління школою. У досліджуваний період відбувається демократизація теорії управління навчальними закладами, переорієнтація теорії управління в Україні на світові тенденції розвитку, збільшення науковців і публікацій з питань управління ВНЗ, спостерігається загальне збільшення захищених дисертацій, опублікованих книг (посібників) та статей, з'являються колективні, комплексні дослідження, до яких залучаються і викладачі, і керівники закладів вищої освіти, що свідчить про посилення уваги вчених до питань управління вищими навчальними закладами.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів аналізованої проблеми. Важливими напрямками подальшого розвитку теорії управління вищими навчальними закладами є: формування загальної теорії управління для всіх установ і організацій; зближення теорії управління ВНЗ не тільки із західною теорією менеджменту, а й з теоретичними засадами управління освітніми закладами, поширеними в провідних країнах світу, та впровадження їх в управлінську практику закладів вищої освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в зарубіжних виданнях:

1. **Васиньова Н. С.** Рівні методології у дослідженні проблеми розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (останньої чверті XX – початку XXI століття) / Н. С. Васиньова // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2017. – V (54), Issue: 126. – P. 53 – 56.

Статті у фахових виданнях України:

2. **Васиньова Н. С.** Передумови розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття) / Н. С. Васиньова // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – Старобільськ, 2016. – № 6 (303), ч. I. – С. 149 – 158.

3. **Васиньова Н. С.** Закони визначення процесів в середині науки в дослідженні розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні / Н. С. Васиньова // Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер. : Педагогічні науки. – Луцьк, 2016. – № 2 (304), т. 2. – С. 9 – 15.

4. **Васиньова Н. С.** Методика проведення періодизації розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття) / Н.С. Васиньова // Гірська школа Українських Карпат. – Івано-Франківськ, 2016. – № 15. – С. 136 – 139.

5. **Васиньова Н. С.** Методологічні засади використання системного підходу дослідження розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття) / Н. С. Васиньова // Наук. зап. Бердян. держ. пед. ун-ту. Сер. : Педагогічні науки. – Бердянськ, 2016. – Вип. 2. – С. 248 – 252.

6. **Васиньова Н. С.** Ключові проблеми аналізу понятійної системи теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початку XXI століття) [Електронний ресурс] / Н. С. Васиньова // Наук. вісн. Донбасу. – 2018. – № 1/2. – Режим доступу : [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2\(37-38\)/vnspds.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2(37-38)/vnspds.PDF).

Статті апробаційного характеру:

7. **Васиньова Н. С.** Критерії аналізу й оцінки розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть XX – початок XXI століття) / Н. С. Васиньова // Створення системи управління якістю адміністративних, соціальних та освітніх послуг: теорія та практика : матеріали наук.-практ. конф. (18 квіт. 2013 р., м. Луганськ) : у 2 т. / редкол. : О. М. Клімочкіна, Є. М. Хриков, О. І. Кравченко. – Луганськ, 2013. – Т. 2. – С. 11 – 19.

8. Васицьова Н. С. Визначення сутності поняття «Теорія управління вищими навчальними закладами» / Н.С. Васицьова // Проблеми емпіричних досліджень у психології : гуманіт. вісн. ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди”. – К., 2016. – Вип. 13. – С. 198 – 205.

9. Васицьова Н. С. Системний аналіз дослідження розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття) / Н. С. Васицьова // Створення системи управління якістю адміністративних, соціальних та освітніх послуг: теорія та практика : матеріали наук.-практ. конф. (18 квіт. 2016 р., м. Старобільськ) : у 2 т. / редкол. : О. М. Клімочкіна, Є. М. Хриков, О. І. Кравченко. – Старобільськ, 2016. – С. 5 – 13.

10. Васицьова Н. С. Закони зближення світових моделей в дослідженні питання розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття) / Н. С. Васицьова // Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у ХХІ ст. : зб. тез наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 26 – 27 січ. 2018 р.). – Л. : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2018. – Ч. 2. – С. 94 – 97.

Васицьова Н. С. Розвиток теорії управління вищими навчальними закладами в Україні (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою. – Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Старобільськ, 2019.

Дисертацію присвячено проблемі історії розвитку теорії управління вищими навчальними закладами в Україні останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття.

На підставі аналізу апарату дослідження визначено ключові проблеми понятійної системи теорії управління ВНЗ, уточнено сутність і зміст понять «теорія», «розвиток», «теорія управління» та визначено поняття «теорія управління вищими навчальними закладами».

На основі комплексу критеріїв та показників здійснено аналіз публікацій, монографій, дисертацій з теорії управління ВНЗ у досліджуваній період, обґрунтовано передумови та з’ясовано особливості й тенденції розвитку теорії управління вищими навчальними закладами останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття.

Розроблена методика періодизації дозволила виокремити три етапи розвитку теорії управління ВНЗ: 76 – 80-ті рр. ХХ ст.; 90-ті рр. ХХ ст.;

заключний етап – 2001 – 2016 рр. ХХІ ст. Визначено напрями подальшого розвитку теорії управління закладами вищої освіти.

Ключові слова: теорія, розвиток, теорія управління, теорія управління ВНЗ, управління закладами вищої освіти, періодизація, етапи розвитку теорії управління ВНЗ, тенденції розвитку теорії управління ВНЗ.

Васинева Н. С. Развитие теории управления высшими учебными заведениями в Украине (последняя четверть ХХ – начало ХХІ века). – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.06 – теория и методика управления образованием. Государственное учреждение «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко». – Старобельск, 2019.

Диссертация посвящена проблеме истории развития теории управления высшими учебными заведениями в Украине последней четверти ХХ – начала ХХІ века.

На основе анализа аппарата исследования определены ключевые проблемы понятийной системы теории управления вузом, уточнена сущность и содержание понятий «теория», «развитие», «теория управления» и определено понятие «теория управления высшими учебными заведениями».

На основе комплекса критериев и показателей осуществлён анализ научных публикаций, монографий, диссертаций по теории управления высшими учебными заведениями в исследуемый период, обоснованы предпосылки развития теории управления вузом, выяснены особенности и тенденции развития теории управления высшими учебными заведениями последней четверти ХХ – начала ХХІ века.

Разработанная методика периодизации позволила выделить три этапа развития теории управления вузом: 76 – 80-е гг. ХХ в.; 90-е гг. ХХ в.; заключительный этап – 2001 – 2016 гг. ХХІ в. Определены направления дальнейшего развития теории управления заведениями высшего образования.

Ключевые слова: теория, развитие, теория управления, теория управление вузом, управление заведениями высшего образования, периодизация, этапы развития теории управления вузом, тенденции развития теории управления вузом.

Vasinova N. S. Higher education institutions' management theory development (the last quarter of the XX century - the beginning of the XXI century) in Ukraine. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of a Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.06 – theory and methodology of education management. – State institution «Lugansk National Taras Shevchenko University». – Starobilsk, 2019.

The dissertation is devoted to the problem of the historical development of the higher educational institutions' management theory in Ukraine in the last quarter of the XX – beginning of the XXI century.

On the basis of the research apparatus analysis, the key problems of the conceptual system of the higher educational institutions' management theory have been determined, the essence and content of the concepts of «management», «development», «management theory» have been defined and the notion «theory of higher educational institutions' management» has been defined.

On the basis of a set of criteria and indicators, the analysis of publications, monographs, dissertations on the theory of higher education institutions' management in the study period has been performed, the preconditions have been grounded and the peculiarities and trends of the higher educational institutions' management theory in the last quarter of the XX - the beginning of the XXI century have been clarified.

The developed method of periodization has allowed to distinguish three stages of the higher education institutions' management theory development: 76–80-ies – the initial stage of higher education institutions' management theory development, characterized by the prevailing development of school education and the emergence of works on the higher education institutions' management; 1990s - the stage of formation, active search and development of the higher education institutions' management theory in Ukraine (transitional post-Soviet period, the period of formation and development of independent Ukraine); 2001–2016s – the stage of intensive development of the higher education institutions' management theory, characterized by systematization and generalization of accumulated information, integration with the management theory, a general management theory of all types of educational institutions formation.

The directions of further development of the higher education institutions' management theory have been determined.

Key words: management, development, management theory, higher education institutions' management theory, higher education institutions' management, periodization, stages of the higher education institutions' management theory, tendencies of the higher education institutions' management theory.

Підписано до друку 19.02.2019 р. Формат 60х90/16.
Гарнітура Times New Roman.
Друк лазерний. Папір офісний. Умовн. др. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в центрі оперативної поліграфії ФОП Коваленко Л.О.

92700, Луганська обл., м. Старобільськ, вул. Слобожанська, 40.
тел./факс: (06461)2-02-26.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія В00 № 132883 від 14.05.2004 р.